

Polarizácia svetla a jej využitie v praxi

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/ Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS projektu: 26110130645

Učiť moderne, inovatívne, kreatívne znamená otvárať bránu do sveta práce

Polarizácia svetla a jej využitie v praxi

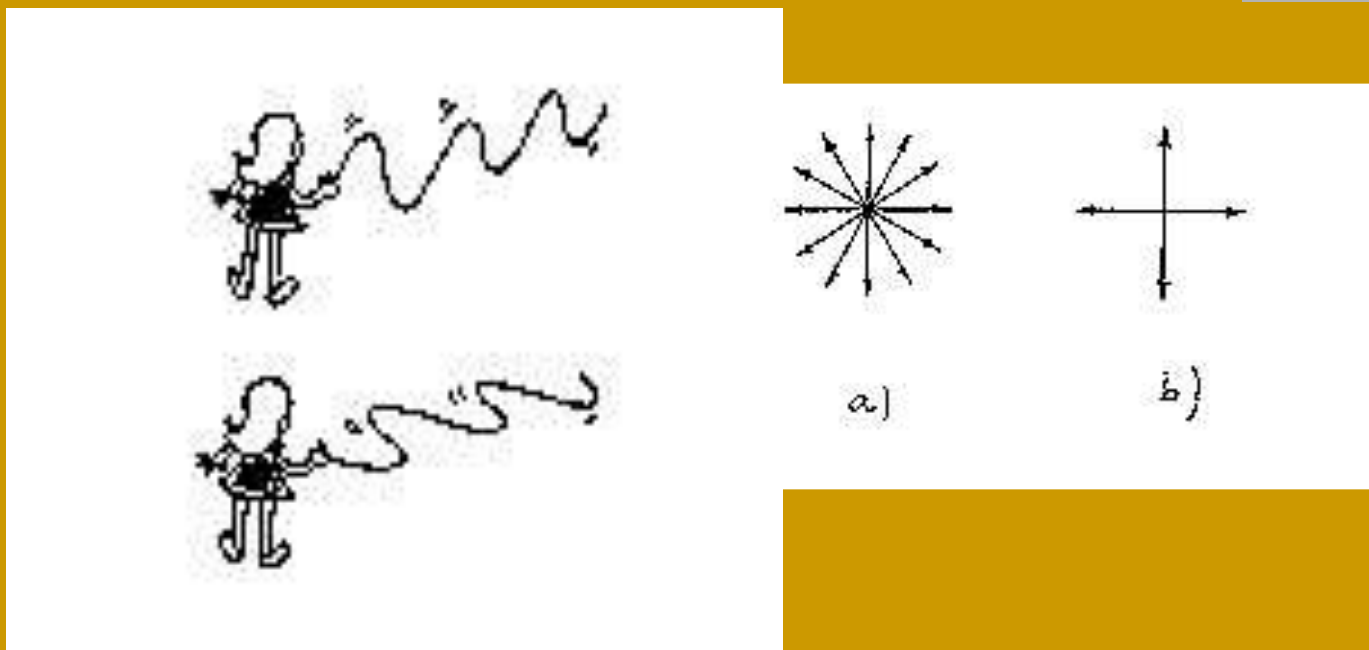
- Výchovo-vzdelávací cieľ hodiny

Vysvetliť jav polarizácie svetla,
spôsobu polarizácie
a využitie polarizácie svetla v praxi

Definícia svetla

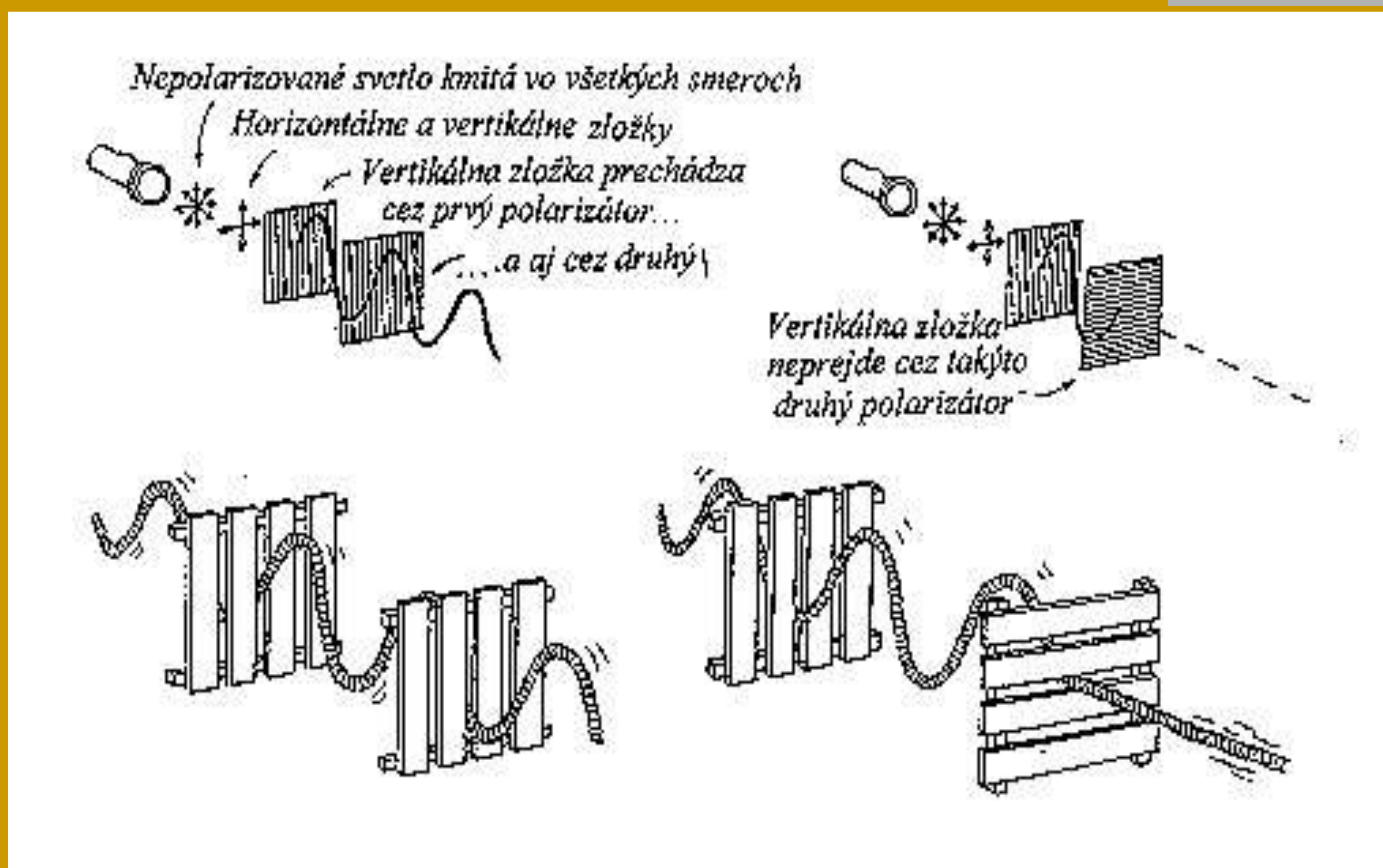
- Svetlo je priečne elektromagnetické vlnenie, v ktorom vektor intenzity elektrického poľa $\mathbf{E}$ kmitá kolmo na smer postupu vlnenia.
- Prirodzené svetlo je nepolarizované.
- Svetlo, v ktorom vektor $\mathbf{E}$ kmitá kolmo na smer postupu v jednej rovine preloženej smerom postupu, je lineárne polarizované.

Príklad vertikálne a horizontálne polarizovanej rovinnej vlny.

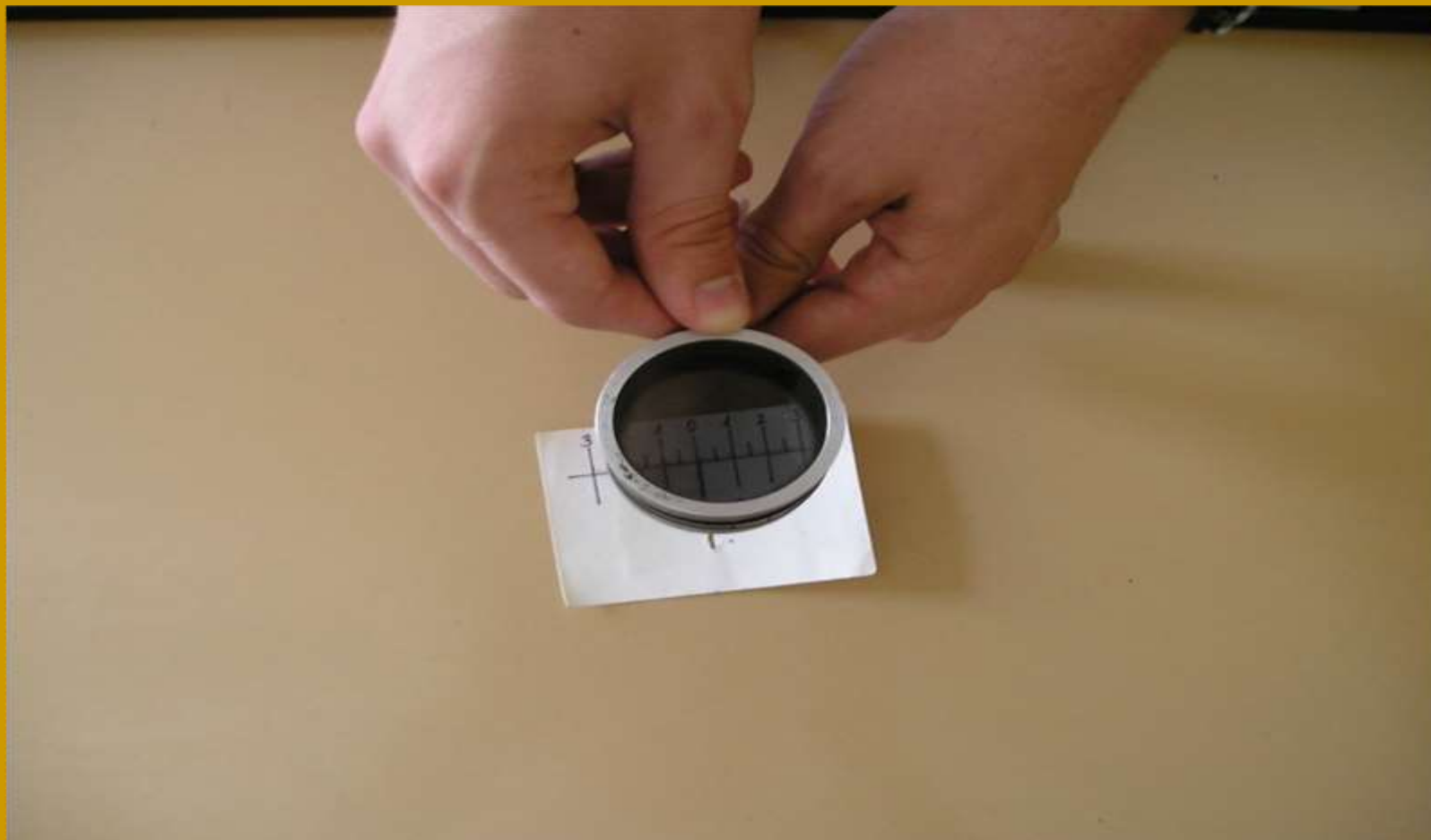

- a) Znázornenie nepolarizovaného svetla
- b) Znázornenie horizontálnej a vertikálnej polarizácie

Mechanický model polarizácie

Polarizačné sklíčka sú rovnobežné.

Polarizačná sklíčka zvierajú uhol cca. 45°.

Polarizačné sklíčka sú na seba kolmé.

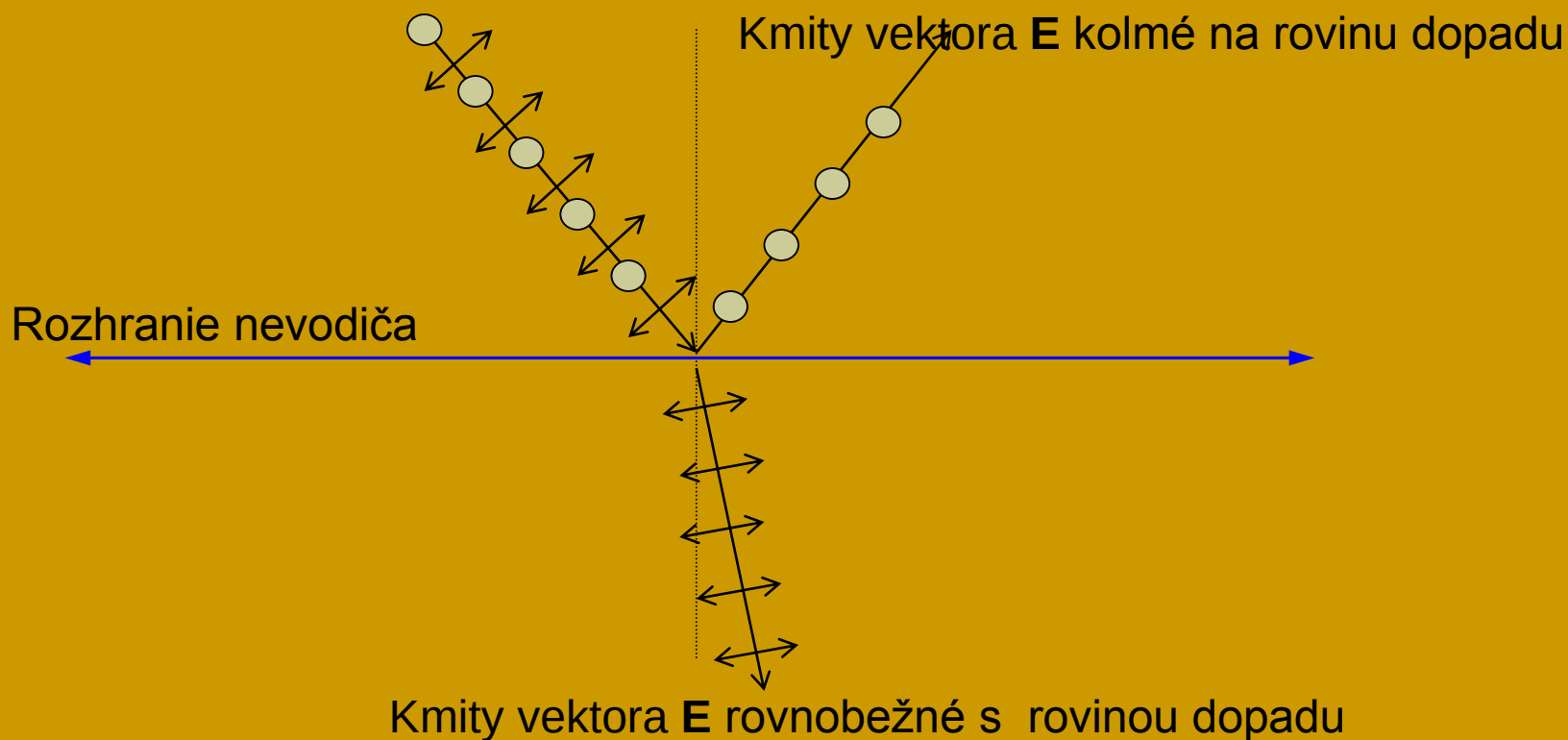

Polarizácia odrazom a lomom

Ak na sklenú platňu necháme dopadať svetlo pod uhlom $\alpha_B = 57^\circ$, zistíme že svetlo sa lineárne polarizuje. Získame svetlo, v ktorom vektor E kmitá kolmo na dopadovú rovinu (rovnobežne s rovinou rozhrania). Úplné polarizované svetlo je pri uhle $\alpha_B = 57^\circ$, ktorý sa nazýva Brewsterov uhol. Keď svetlo dopadá pod iným uhlom, odrazené svetlo je čiastočne polarizované. Lomom sa svetlo čiastočne polarizuje.

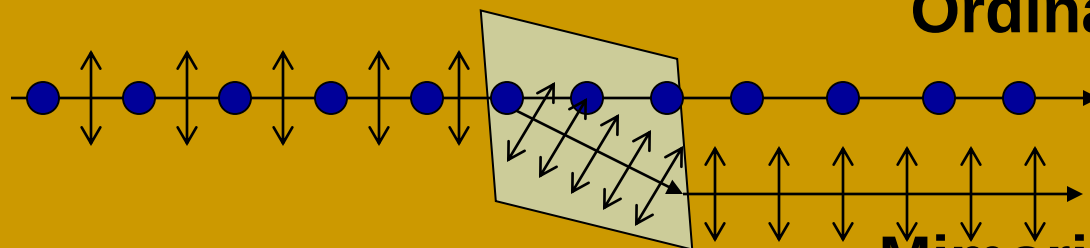
Polarizácia odrazom a lomom

Polarizácia dvojlomom

- **Izotropné prostredie - rýchlosť svetla je vo všetkých smeroch rovnaká (plyny, väčšina kvapalín, kryštály kockovej sústavy).**
- **Anizotropné opticky sú kryštály všetkých ostatných sústav. Jedna zo základných optických vlastností anizotropných kryštálov je dvojlom. Je napríklad u islandského vápenca.**
- **Lúč r spĺňa zákon lomu, preto sa nazýva riadny lúč, lúč m nespĺňa zákon lomu, preto sa nazýva mimoriadny lúč. Riadny a mimoriadny lúč získaný dvojlomom islandským vápencom sú úplne lineárne polarizované. Vhodnou úpravou islandského vápenca dostaneme najlepší polarizátor, nazývaný nikol.**

Polarizace dvojlomom

Riadny paprsok

Ordinarius

Mimoriadny paprsok

Extraordinarius

Polaroid a polarizačný filter

- Polarizácia svetla polaroidom
V súčasnosti sa v technickej praxi viac používa polaroid, ktorý sa môže vyrábať vo väčších plochách a je lacnejší ako nikol.
- Polarizácia svetla polarizačnými filtermi.
Je to fólia z plastu, ktorá obsahuje dlhé makromolekuly.

Úloha

- Vypočítajte Brewsterov uhol úplnej polarizácie pre:
- vodu: $n = 1,33$
- sklo: $n = 1,5$
- diamant: $n = 2,465$

$53^\circ, 56,3^\circ, 67,9^\circ$

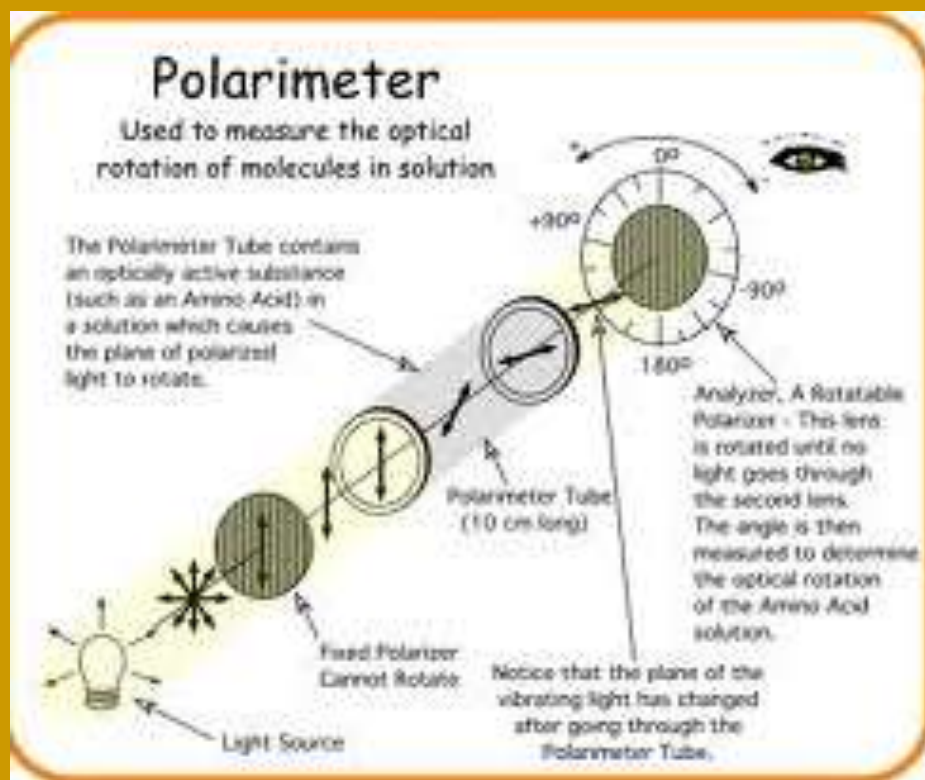
Riešte úlohu

- Pri akom uhle dopadu svetla nastane úplná polarizácia pri odraze svetla na rozhraní ľadu ($n_1 = 1,308$) a vody ($n_2 = 1,333$)

45,5°

1. Polarimeter

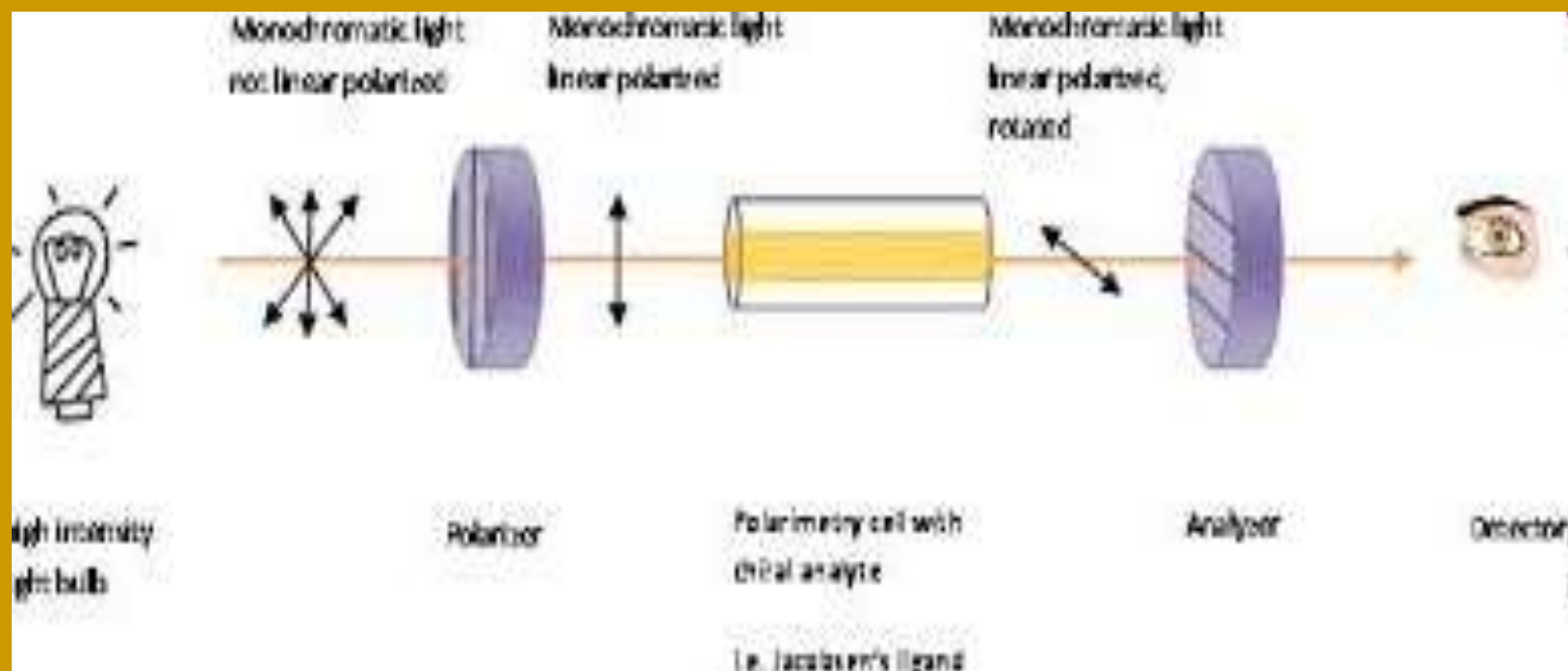
Prístroj na skúmanie priehľadných látok v polarizovanom svetle.

Polarimeter

- Základné časti: polarizátor, analyzátor s uhlomernou stupnicou. Medzi polarizátor a analyzátor vkladáme vzorku, ktorú osvetlíme monofrekvenčným svetlom.

2. Opticky aktívne látky

- Niektoré kryštalické látky, ale aj niektoré kvapaliny s roztoky, napr. roztok cukru vo vode majú schopnosť otáčať kmitovú rovinu polarizovaného svetla. Jav nazývame **rotačná polarizácia** a príslušné látky **opticky aktívne látky**. Jav rotačnej polarizácie sa využíva pri meraní **koncentrácie** napr. cukrov, bielkovín, olejov.

3. Skúmanie rozloženia mechanického napätia - fotopružnosť

- Molekuly niektorých izotropných látok (plexisklo, celuloid, igelit) sa pri mechanickom namáhaní orientujú tak, že sa látka stáva anizotropnou. V týchto látkach nastáva dvojlom, tzv. **umelá anizotropia**. V polarizovanom svetle sa pri skríženom analyzátore namáhané miesta stávajú viditeľnými (**fotoelasticimetria**).

Fotoelascimetria – chyby pravítka

Rozloženie napätia v okolí skrutky

4. Odstránenie rušivého vplyvu svetla

- Svetlo, ktoré sa odráža na optických rozhraniach napr. na mokrej ceste, vodnej hladine, okenných sklách, sa vždy čiastočne polarizuje. Odrazené polarizované svetlo môžeme odstrániť pomocou **polarizačných filtrov**.

5. Polarizovaná svetelná terapia

- V roku 1903 získal Niels Ryberg Finsen Nobelovu cenu za medicínu za svoj objav technicky syntetizovaného polarizovaného svetla, ktoré sa začalo úspešne používať pri liečbe niektorých kožných ochorení.

Internetové zdroje

- <http://www.1sg.sk/~pkubinec/polarizacia5.jpg>
- http://1.bp.blogspot.com/-IK-p4t54bp0/TfgkM_j-qjI/AAAAAAAAAJmc/nsE32OX9eAI/s320/enantiomer.gif
- <http://www.chem.ucla.edu/~bacher/Specialtopics/polarimetry%20setup.gif>
- <http://www.topac.com/sugarpol.jpg>
- http://www.euromex.com/media/images/Polarimeter_web.jpg
- <http://www.1sg.sk/~pkubinec/polarizacia4.jpg>
- http://www.bnm-slovakia.sk/sites/medicalproducts.sk/files/1_lampa.jpg
- http://www.panoramyslovenska.sk/data/obrazky/slovník/polarizacny_filter.jpg
- http://fyzika.jreichl.com/data_multimedia/%5B+%5DOPTIKA/fotoelasticimetrie/vady_pravitka/fotoelasticimetrie_0101.jpg

---

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ.

Meno: Mgr. Ľuboš Debnár

Škola (zamestnávateľ): Gymnázium J. Kráľa, ZM